

Konwencja Waszyngtońska CITES

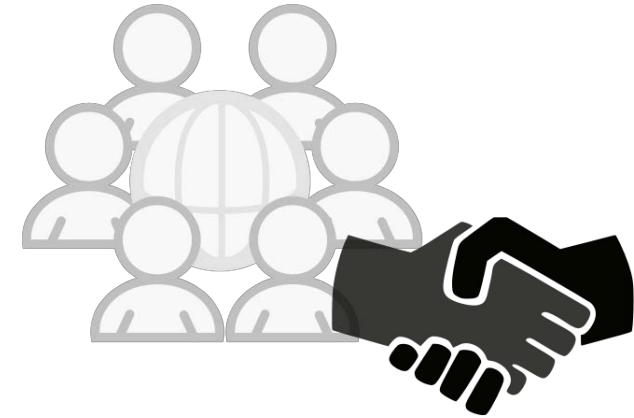
Konwencja o międzynarodowym handlu
dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków
zagrożonych wyginięciem

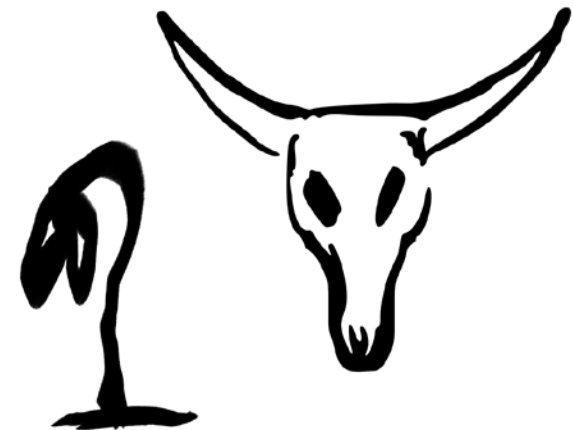
Definicje

Konwencja - umowa międzynarodowa pociągająca skutki prawne

PWN (Słownik Języka Polskiego), dostęp: 24.11.2025

Gatunek zagrożony wyginięciem - w znaczeniu ogólnym gatunek, którego liczebność i/lub zasięg występowania są na tyle małe, że istnieje realne ryzyko jego całkowitego wymarcia

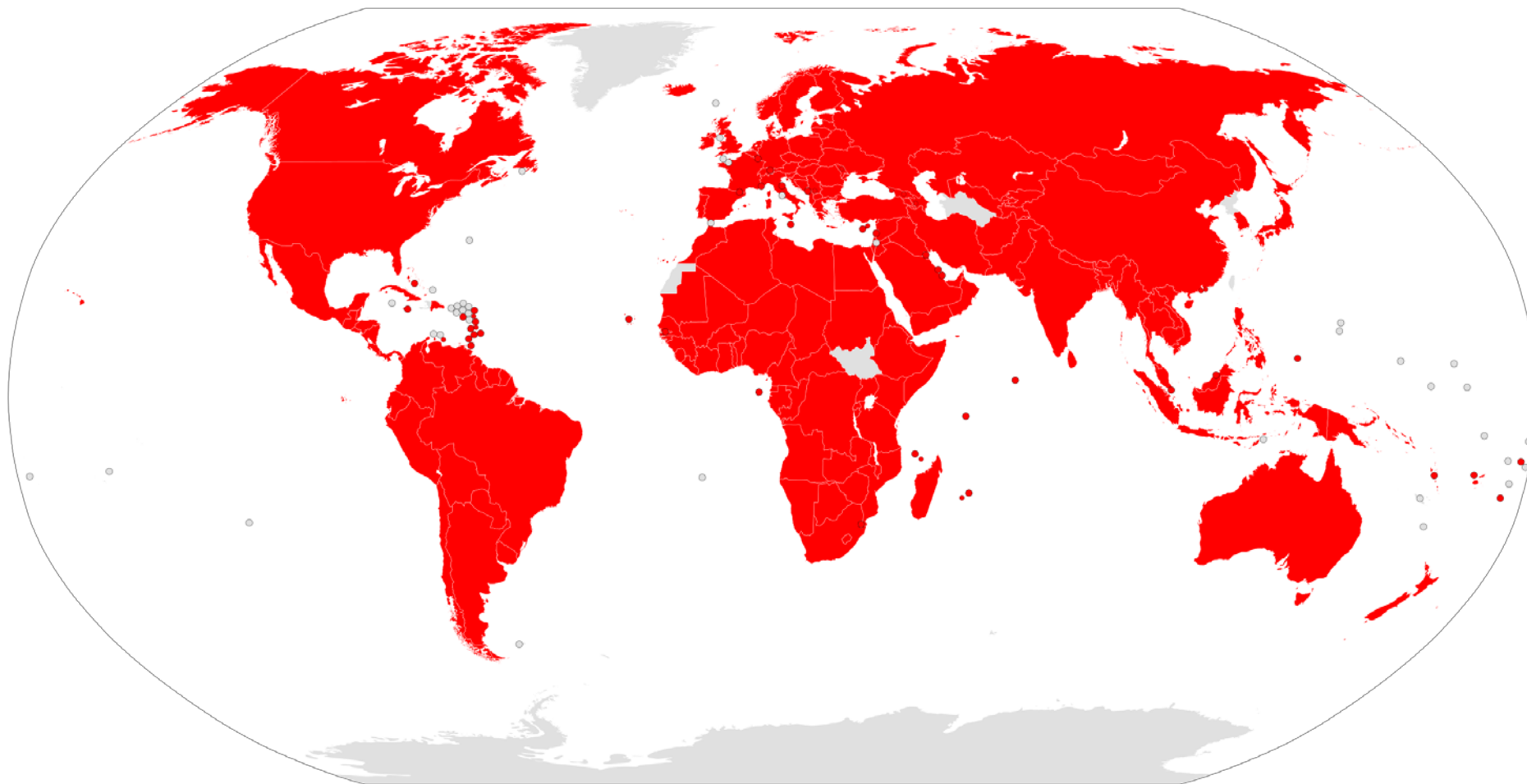

Konwencja waszyngtońska (CITES) – międzynarodowy układ ograniczający transgraniczny handel zagrożonymi wyginięciem gatunkami roślin i zwierząt oraz wytworzonymi z nich produktami.

Konwencję podpisano w Waszyngtonie 3 marca 1973 r., a weszła w życie 1 lipca 1975 r.

Polska podpisała konwencję 12 grudnia 1989 r., a obowiązuje ona w kraju od 12 marca 1990 r.

- CITES określa **przepisy i mechanizmy handlu** gatunkami roślin i zwierząt, tak aby **zapobiegać** międzynarodowemu handlowi gatunkami **zagrożonymi** oraz **kontrolować** handel pozostałymi gatunkami.
- Działanie CITES opiera się na systemie **zezwoleń i certyfikatów**.
- Przepisy CITES dotyczą tylko handlu **międzynarodowego** (nie regulują handlu wewnątrzkrajowego!).

Państwa należące do konwencji (czerwone)

Cele konwencji Waszyngtońskiej:

1. Ochrona **dziko** występujących populacji **roślin** i **zwierząt** gatunków zagrożonych **wyginieciem** poprzez:
 - **kontrolę**
 - **monitoring**
 - **ograniczanie****międzynarodowego handlu** nimi żywymi lub martwymi, ich rozpoznawalnymi częściami i produktami pochodnymi.
2. Zapewnienie międzynarodowej **współpracy** na rzecz **ograniczania nielegalnego handlu** okazami gatunków zagrożonych wyginieciem.
3. Podnoszenie **świadomości** na temat **presji człowieka** na dziko żyjące gatunki roślin i zwierząt.

Jak przestrzegać konwencji Waszyngtońskiej?

Obowiązki państwa:

- Stosować system **zezwoleń i certyfikatów** CITES.
- Prowadzić **kontrolę graniczną** - weryfikować dokumenty, identyfikować okazy, zapobiegać przemytowi.
- Wdrażać **krajowe przepisy** zgodne z CITES.
- **Raportować i monitorować handel** oraz przekazywać dane właściwym instytucjom nadzorującym CITES.

Obowiązki każdego z nas:

- **Nie** przywozić z zagranicy **pamiątek z roślin i zwierząt chronionych** bez wymaganych dokumentów CITES.
 - **Nie** kupować okazów lub produktów pochodzących z **gatunków zagrożonych**
- Przestrzegać **załączników I, II, III.**

Ograniczenia CITES dotyczą wyłącznie gatunków wymienionych w załącznikach do konwencji.

Załączniki do konwencji obejmują jedynie gatunki, które **są** lub **mogą** być **zagrożone** przez handel nimi w skali **międzynarodowej**.

CITES reguluje handel ponad **40,900** gatunków (ponad **34,000** roślin i ponad **6,500** zwierząt).

Załącznik I

- Gatunki najbardziej zagrożone wyginięciem
- Handel międzynarodowy komercyjny z zasady zakazany

(ok. 400 roślin,
ok. 700 zwierząt)

Załącznik II

- Gatunki mniej zagrożone, lecz wymagające nadzoru, aby uniknąć wzrostu zagrożenia
- Handel międzynarodowy możliwy, ale objęty ścisłą kontrolą

(ok. 34,000 roślin,
ok. 5,500 zwierząt)

Załącznik III

- Gatunki zgłoszone do międzynarodowej ochrony przez konkretne państwo
- Handel międzynarodowy możliwy, ale regulowany

(ok. 135 roślin,
ok. 370 zwierząt)

Załącznik I

- Gatunki najbardziej zagrożone wyginięciem
- Handel międzynarodowy komercyjny z zasady zakazany

fot. Christer Johansson

Kaktus *Aztekium ritteri*

fot. Naoki Takebayashi

Storczyk
Paphiopedilum rothschildianum

Sagowiec *Cycas beddomei*

Załącznik II

- Gatunki mniej zagrożone, lecz wymagające nadzoru, aby uniknąć wzrostu zagrożenia
- Handel międzynarodowy możliwy, ale objęty ścisłą kontrolą

fot. Martin Bahmann

Milek wiosenny
Adonis vernalis

Śnieżyczka przebiśnieg
Galanthus nivalis

Żeń-szeń amerykański
Panax quinquefolius

Załącznik III

- Gatunki zgłoszone do międzynarodowej ochrony przez konkretne państwo
- Handel międzynarodowy możliwy, ale regulowany

fot. Krzysztof Ziarnek

Jesion mandżurski
Fraxinus mandshurica

fot. Bruce Marlin

Sosna koreańska
Pinus koraiensis

fot. Denis Prévôt

Tetracentron chiński
Tetracentron sinense

Rośliny z natury vs Rośliny z uprawy

CECHY	ROŚLINY Z NATURY	ROŚLINY Z UPRAWY
Mechanizm selekcji	Ewolucyjny <u>dobór naturalny</u> .	<u>Dobór sztuczny</u> .
Pula genowa	<u>Wysoka</u> zmienność genetyczna	<u>Niska</u> zmienność genetyczna
Cechy funkcjonalne	Rozwijają cechy umożliwiające <u>przetrwanie</u> i <u>rozmnażanie</u> w zmiennym, środowisku.	Posiadają cechy ukierunkowane na <u>użyteczność</u> np. szybki wzrost, wysokie plony.
Przystosowanie i odporność	<u>Dobrze</u> przystosowane do warunków środowiska, <u>odporne</u> na zmienne warunki środowiska.	<u>Słabo</u> przystosowane - często wymagają opieki człowieka. Często <u>mniejsza odporność</u> na naturalne warunki.
Interakcje międzygatunkowe	Funkcjonują w <u>wielu</u> złożonych relacjach ekologicznych.	<u>Ograniczone</u> , relacje głównie z człowiekiem.
Wpływ na środowisko	<u>Pozytywny</u> - są częścią ekosystemu (o ile to nie gatunek inwazyjny).	Mogą mieć <u>negatywny</u> wpływ na środowisko (pestycydy, utrata siedlisk, erozja gleby).
Wpływ pozyskiwania	Zbiory <u>mogą wpływać</u> na populacje dzikie, szczególnie <u>gatunków zagrożonych</u> .	Zbiory <u>nie wpływają</u> na populacje dzikie.

Dlaczego każdy gatunek występujący naturalnie w przyrodzie jest ważny?

- Każdy gatunek pełni **unikalną** rolę w ekosystemie, będąc częścią **wielu sieci interakcji**.
- Utrata jednego gatunku może zaburzyć funkcjonowanie całego systemu, prowadząc do **kaskadowych zmian ekologicznych**.
- Naturalne gatunki stanowią **bank różnorodności genetycznej**, niezbędny dla stabilności ekosystemów oraz przyszłej adaptacji do zmian środowiska.
- Gatunki dzikie dostarczają człowiekowi niezbędne **usługi ekosystemowe**
np. oczyszczanie powietrza i wody, wiązanie węgla, drewno, zwierzyna

Hipoteza wypadających nitów

Porównuje ekosystem do samolotu, w którym każdy gatunek jest jak nit podtrzymujący konstrukcję. Stopniowe „wypadanie” nitów (gatunków) osłabia system, a po przekroczeniu pewnego progu prowadzi do jego załamania.

Jak turystyka i mody szkodzą naturze?

Co turyści i konsumenci kupują:

- **Pamiątki** np. z drewna, suszonych roślin, nasion, kości, muszli, skór
- **Żywe rośliny** ozdobne, sukulenty, storczyki
- **Tropikalne drewno** (meble, figurki, rzeźby)
- **Biżuterię** z kości, koralowców, muszli, fragmentów roślin
- „**Naturalne**” **produkty**: maści, nalewki, amulety z części roślin i zwierząt
- **Rzekome środki lecznicze** z gatunków zagrożonych
- Gatunki zabierane jako **trofea** lub **dekoracje**

fot. Phalinn Ooi

fot. Tom Oates, 2008

Jak turystyka i mody szkodzą naturze?

Skutki presji turystyki i mód:

- **Rosnący popyt** na produkty z gatunków zagrożonych → **nadmierne pozyskiwanie dzikich populacji.**
- **Spadek liczebności** roślin i zwierząt → co raz **więcej gatunków zagrożonych.**
- Zagrożone gatunki **wymierają** → **maleje bioróżnorodność.**
- **Zanikanie bioróżnorodności** → **znikają gatunki kluczowe** dla funkcjonowania ekosystemów, **ekosystemy tracą stabilność.**
- **Kaskady ekologiczne** → zniknięcie gatunków uruchamia **lawinę zmian w całym środowisku** (np. zmienione łańcuchy pokarmowe, interakcje ekologiczne).
- **Utrata wartości funkcjonalnej ekosystemu.**

Podsumowanie

- **Nie zabieraj** roślin ani zwierząt z zagranicy do Polski, jeśli pochodzą z natury i są zagrożone.
- **Zawsze sprawdzaj pozwolenia CITES** przed zakupem egzotycznych gatunków.
- **Nie kupuj** roślin ani zwierząt pochodzących z **nielegalnego** odłowu z natury.
- Kupuj tylko okazy z **legalnych** upraw/hodowli.
- Świadome zakupy **chronią** dzikie **populacje i bioróżnorodność**.

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

Dziękujemy za uwagę!

**Fundacja Centrum
Edukacji Obywatelskiej**

ul. Noakowskiego 10
00-666 Warszawa

www.ceo.org.pl
www.blog.ceo.org.pl

Odpowiadaj
na globalne
wyzwania

Prezentacja powstała jako materiał uzupełniający do aktualizacji publikacji "Edukacja globalna na zajęciach biologii w szkole podstawowej" w 2025 roku realizowanej w ramach projektu „Wzór na przyszłość: dla klimatu i bioróżnorodności” finansowanego ze środków Ministra Edukacji Narodowej.

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

Źródła

<https://openclipart.org/detail/319830/frog>

<https://openclipart.org/detail/57295/gg-saxifraga-aizoides>

<https://openclipart.org/detail/298204/ext>

<https://openclipart.org/detail/2994/cow-skull>

<https://sjp.pwn.pl/slowniki/konwencja.html>

<https://en.wikipedia.org/wiki/CITES>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Konwencja_o_międzynarodowym_handlu_dzikimi_zwierzętami_i_roślinami_gatunków_zagrożonych_wyginieciem

<https://www.gov.pl/web/klimat/konwencja-waszyngtonska-cites>

<https://cites.org/eng/disc/what.php>

<https://checklist.cites.org/#/en/search/>